

**POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ NA
RZECZ DZIECKA I RODZINY
W LATACH 2008-2015**

Spis treści:

Wprowadzenie	2
1. Charakterystyka rodziny w powiecie polickim	3
2. Wsparcie rodziny w środowisku naturalnym.....	6
3. System opieki nad dzieckiem i rodziną całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców.....	8
3.1. Zasady funkcjonowania rodzin zastępczych	8
3.2. Zastępcza opieka rodzinna w powiecie polickim w latach 2005 - 2007.....	10
3.3. Opieka nad dzieckiem w placówkach opiekuńczo - wychowawczych, całodobowych	12
3.4. Instytucjonalne formy opieki w powiecie polickim	13
3.5. Usamodzielnianie wychowanków rodzin zastępczych i instytucjonalnych form pomocy	14
4. Uzasadnienie programu	17
5. Cele programu	19
6. Realizatorzy programu i zakres ich działań	19
7. Kierunki podejmowanych działań	21
7.1. Wsparcie rodziny naturalnej w środowisku	21
7.2. Doskonalenie form opieki zastępczej nad dziećmi	27
7.3. Pomoc w życiowym starcie młodzieży opuszczającej zastępcze formy opieki	30
8. Określenie procedur postępowania wobec rodziny w kryzysie	31
9. Ewaluacja i monitoring programu	32

Wprowadzenie

W latach 90 - tych trwały w Polsce dyskusje nad potrzebą i kształtem reformy systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. Głównym kierunkiem zmian było stworzenie jednolitego systemu wszechstronnej pomocy rodzinie oraz przekazanie kompetencji organizowania tej pomocy władzom lokalnym.

Pierwsze zmiany w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną dokonały się wskutek reformy administracyjnej państwa oraz wejścia w życie z dniem 1 stycznia 1999 r. znowelizowanej ustawy o pomocy społecznej. Wówczas resort pracy i polityki społecznej przejął od resortu oświaty organizowanie i prowadzenie rodzin zastępczych, a w 2000 r. do systemu pomocy społecznej włączono opiekę nad dzieckiem w instytucjonalnych formach opieki. Powstał system, gdzie samorząd gminny odpowiedzialny jest za zabezpieczenie podstawowych potrzeb rodziny oraz organizowanie profilaktyki, a samorząd powiatowy za pomoc specjalistyczną (poradnictwo rodzinne oraz zapewnienie dzieciom opieki i wychowania poza rodziną naturalną). Do realizacji tych zadań ustawodawca wskazał na poziomie gmin - ośrodki pomocy społecznej, a na poziomie powiatu - powiatowe centra pomocy rodzinie.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.), zwana dalej „ustawą”, weszła w życie 1 maja 2004 r. Kwestie dotyczące opieki nad dzieckiem i rodziną zostały zawarte w rozdziale czwartym (art. od 70 do 90). Wczytując się już w pierwsze zdania tego rozdziału można zauważyć, iż duży nacisk położono na wsparcie rodziny naturalnej. Rodzinie powinno udzielić się pomocy w formie poradnictwa rodzinnego, terapii, pracy socjalnej, pomocy w wypełnianiu swoich funkcji przez działania placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego. Założono, że zarówno powiaty jak i gminy będą podejmować działania profilaktyczne, by zapobiegać umieszczaniu dzieci poza rodzinami. Jednocześnie tworzenie programów pomocy rodzinom mającym trudności w wypełnianiu swoich zadań może być terenem wspólnych przedsięwzięć gminy i powiatu. Mimo, iż zadania organizowania opieki i wychowania dzieciom częściowo lub całkowicie pozbawionym opieki rodziców zostały przypisane powiatom, to gmina powinna aktywnie uczestniczyć w budowaniu spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. Jest to możliwe nie tylko przy opracowywaniu programów pomocy dziecku i rodzinie, gdzie oba samorządy są ustawowo zobowiązane do ich wdrażania, ale również np. przy doborze odpowiednich

kandydatów na niespokrewnione z dzieckiem zawodowe rodziny zastępcze, czy procesu usamodzielniania wychowanków zastępczych form opieki.

1. Charakterystyka rodziny w powiecie polickim

Rodzina jako podstawowa jednostka społeczna jest gruntem do osiągnięcia ładu i dyscypliny społecznej. To właśnie w niej kształtują się emocje, współdziałanie, odpowiedzialność, interakcje czy role, które wpływają na dorosłe życie jednostek.

Różnego typu problemy pojawiające się w rodzinie mogą być podstawą do budowania takich zjawisk jak: wykluczenie społeczne lub patologie np.: bezrobocie, alkoholizm, różnego typu choroby czy jakieś indywidualne dysfunkcje poszczególnych członków lub całej rodziny. Rodzina to przede wszystkim małżeństwo. Ilość zawartych związków małżeńskich w powiecie polickim z roku na rok wzrasta - tabela nr 1. Tendencja ta ma swoje podłoże w udziale wyżu demograficznego z lat 80-tych ubiegłego wieku. Nie należy jej jednak traktować jako wytycznej do budowania teorii rodziny gdyż powszechnie wiadomo, że instytucja ta zmienia się. Przyczyn takiego zachowania można się upatrywać w sytuacji ekonomicznej kraju. Ciekawym jest fakt wieku, w jakim zakładane są rodziny w powiecie polickim. Kobiety najchętniej wychodzą za mąż w wieku od 25 do 34 lat i jest to tendencja widoczna na przestrzeni wszystkich prezentowanych lat. Podobnie mężczyźni. Różnica jest widoczna w rozkładzie procentowym zakładanych małżeństw i np. kobiety znacznie chętniej niż mężczyźni zakładają rodziny do 24 roku życia i jest to w 2004 r. - 42 %, w 2005 r. - 36 % i w 2006 r. - 37 %. U mężczyzn procentowo wygląda to nieco inaczej. Mężczyźni najchętniej rozpoczynają życie rodzinne w wieku od 25 do 34 lat i tendencja ta jest silniejsza niż u kobiet, co wynosi w 2004 r. - 53 %, w 2005 r. - 61 % i w 2006 r. - 57 %. Zdarzają się również małżeństwa po 35 albo 45 roku życia, ale rozkład procentowy takich małżeństw jest niewielki co należy tu pominąć.

Tabela nr 1: Małżeństwa w powiecie polickim z podziałem na grupy wiekowe.

WIEK OSÓB ZAWIERAJĄCYCH MAŁŻEŃSTWO	ROK 2004		ROK 2005		ROK 2006	
	ŻONA	MAŻ	ŻONA	MAŻ	ŻONA	MAŻ
24 lata i mniej	124	75	108	60	132	78
25-34 lat	122	155	146	179	169	200
35-44 lat	13	26	14	20	24	35
45 i więcej lat	33	36	25	34	27	39
ogółem	292		293		352	

Urodzenia to bardzo ważny „spajający” element rodziny - tabela nr 2. W powiecie polickim w latach 2004 - 2006 można zauważyć znaczny wzrost urodzeń. Wiek matek rodzących w mieście i na wsi jest zróżnicowany, ale najczęściej jest to 25 - 29 lat potem 20 - 24 lat. Rozkład procentowy porodów w powiecie polickim w latach 2004 - 2006, kształtuje się następująco: do 19 lat - w 2004 r. - ok. 9 %, w 2005 r. - 7 %, w 2006 r. - 8 %, co średnio daje 8 % i jest to wielkość znaczna, ale mniejsza od lat poprzednich: od 20 do 24 lat - w 2004 r. - ok. 27 %, w 2005 r. - 27 %, w 2006 r. - 24 %; od 25 do 29 lat - w 2004 r. - ok. 36 %, w 2005 r. - 38 %, w 2006 r. - 37 %; od 30 do 34 lat - w 2004 r. - 19 %, w 2005 r. - 21 %, w 2006 r. - 20 %. Można więc sądzić, że porody są silnie skorelowane z małżeństwem, co jest najbardziej pożądane ze względu na to, że matkom samotnie wychowującym dzieci jest trudniej.

Tabela nr 2: Urodzenia w powiecie polickim wg grupy wiekowej matki.

URODZENIA WEDŁUG GRUPY WIEKOWEJ MATKI <small>(tylko urodzenia żywe)</small>	ROK 2004		ROK 2005		ROK 2006	
	MIASTO	WIEŚ	MIASTO	WIEŚ	MIASTO	WIEŚ
19 lat i mniej	43	11	27	18	34	23
20-24 lat	107	57	103	72	109	54
25-29 lat	125	98	149	102	142	111
30-34 lat	51	66	53	86	45	92
35-39 lat	17	22	14	25	19	39
40-44 lat	8	4	6	4	6	7
45 i więcej	0	0	0	1	0	0
ogółem	609		660		681	

Ważnym elementem w procesie wychowywania dziecka odgrywa czas jaki mu się poświęca. W rodzinach patologicznych czas poświęcany dziecku najczęściej ograniczony jest do minimum. Konsekwencje takiego zachowania rodziców (opiekunów prawnych) mogą rzutować na zachowanie dziecka w szkole czy w grupie rówieśniczej, a w przyszłości na dorosłe życie. Dzieci wychowywane w domach z rozwiniętą patologią często porozumiewają się kodem ograniczonym (Bernstein), co objawia się potem gorszymi wynikami w nauce, agresją, brakiem zaradczości życiowej itp. Dzieci z rodzin patologicznych rzadziej chodzą do przedszkoli, opuszczają szkołę z niewiadomych przyczyn lub w ogóle do niej nie chodzą.

Na terenie powiatu polickiego funkcjonuje 25 placówek, w tym 12 przedszkoli. Jak widać w tabeli nr 3 miejsc w przedszkolach przygotowano dla 1 151 dzieci, a ich liczba w 2006 r. w powiecie polickim wynosiła 2 762 (wiek 3 - 6 lat) - tabela nr 4, z czego umieszczonych w placówkach jest zaledwie 1 122. Dzieci, które nie chodzą do przedszkoli pozostają pod opieką niepracujących rodziców, swoich babci lub dziadków, znajomych albo tejże opieki są pozbawione co wiąże się z poważnym naruszeniem prawa.

Tabela nr 3: Wychowanie przedszkolne w 2006 r. w powiecie polickim.

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE W ROKU 2006						
PLACÓWKI		MIEJSCA W PRZEDSZKOLACH	ODDZIAŁY		DZIECI	
ogółem	w tym przedszkola		ogółem	w tym w przedszkolach	Ogółem	w tym w przedszkolach
25	12	1151	64	48	1351	1122

Tabela nr 4: Liczba dzieci w wieku od 3 do 5 lat w latach 2004 - 2006 w powiecie polickim.

LICZBA DZIECI W WIEKU OD 3 DO 6 LAT W LATACH 2004 – 2006			
POWIAT POLICKI:	ROK 2004	ROK 2005	ROK 2006
Gmina Dobra	633	636	645
Gmina Kołbaskowo	493	502	527
Gmina Nowe Warpno	71	62	64
Gmina Police	1607	1563	1526
Ogółem	2804	2763	2762

Rozpad małżeństwa prawie zawsze poprzedzony jest występowaniem jakiegoś czynnika lub czynników w czasie, co wpływa na dysfunkcję rodziny w jej poprawnym, powszednim działaniu. Bodźców do rozpadu małżeństwa można upatrywać w samej rodzinie ze względu na funkcjonowanie jej członków albo ze względu na czynniki zewnętrzne gdzie członkowie nie mają na to wpływu. Rozpad małżeństwa jest zjawiskiem dość powszechnym w Polsce, tylko w 2006 r. naliczono 71 912 rozwodów. Tabela nr 5 zawiera dane na temat przyczyn rozpadu małżeństw (dane ogólnopolskie).

Najczęstszą przyczyną rozpadu małżeństw jest niezgodność charakterów - 33 %, co może być jedynie „zasłoną” do ujawniania problemu głównego jaki skłania małżonków do rozwodu. Kolejnym bardzo istotnym czynnikiem jest niedochowanie wierności małżeńskiej czyli zdrada - 23 %. Problem ten dotyczy zarówno kobiet jak i mężczyzn,

co zawsze wiąże się z przeżyciem silnej traumy obydwójga małżonków. Na trzecim miejscu jest nadużywanie alkoholu - 23 %. Problem alkoholowy w rodzinie najczęściej dotyczy całej rodziny, w tym nawet dzieci (koalkoholizm). Rodziny takie wymagają wsparcia ze strony różnych instytucji pomocowych. Ostatnim istotnym czynnikiem są nieporozumienia na tle finansowym - 9 %. Jest to coraz częstszy problem wielu młodych polskich rodzin.

Tabela nr 5: Przyczyny rozpadu małżeństw w 2006 r. (Polska ogółem).

PRZYCZYNY ROZPADU MAŁŻEŃSTW W ROKU 2006 (Polska ogółem)				
Przyczyny rozpadu	Ogółem	Zagranica	Miasto	Wieś
Niedochowanie wierności małżeńskiej	16 877	46	13 781	3 050
Nadużywanie alkoholu	16 715	17	12 604	4 094
Naganny stosunek do członków rodziny	5 368	7	4 125	1 236
Trudności mieszkaniowe	690	2	565	123
Nieporozumienia na tle finansowym	6 170	27	5 084	1 059
Niezgodność charakterów	24 428	84	20 407	3 937
Niedobór seksualny	302	0	249	53
Inne	1 022	2	819	201
Dłuższa nieobecność	329	5	273	51
Różnice światopoglądowe	11	0	8	3
Ogółem	71 912	190	57 915	13 807

2. Wsparcie rodziny w środowisku naturalnym

Rodzinie będącej w kryzysie należy udzielić przede wszystkim i najpierw pomocy w jej środowisku naturalnym. Może to przyjąć formę poradnictwa specjalistycznego, pracy socjalnej czy pomocy w wypełnianiu swoich funkcji przez działanie placówek opiekuńczo - wychowawczych wsparcia dziennego.

W dniu 26 stycznia 2004 r. Starosta Policki, spełniając wymogi ustawy, powołał w Policach przy ul. Bankowej 11a/18 Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej, który jest prowadzony przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach. Ośrodek powstał z myślą o tych, którzy znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, przeżywają wszelkiego rodzaju kryzysy życiowe, doświadczają różnych form przemocy, szukają wsparcia i pomocy.

Ośrodek prowadzi poradnictwo prawne, psychospołeczne, psychologiczne oraz grupy wsparcia dla osób doświadczających kryzysu.

Tabela nr 6: Zakres problematyki beneficjentów Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Policach (Rok 2007)

Rodzaje zgłaszanych problemów	Liczba problemów
Przemoc w rodzinie	63
Kryzysy wynikające z zaburzeń psychicznych	26
Choroba	39
Uzależnienie od alkoholu	80
Uzależnienie od narkotyków	14
Żałoba	8
Kryzys w rodzinie	36
Kryzysy małżeńskie	90
Problemy wychowawcze z dziećmi	82
Trudności mieszkaniowe	97
Problemy związane z pracą	16
Konflikty sąsiedzkie	8
Kłopoty finansowe	104
Samotność	12
Depresja	37
Pomoc byłym więźniom	2
Bieda, bezrobocie	45
Prośba o informację, inne	244
Razem udzielone porady prawne	824

Matki z małoletnimi dziećmi oraz kobiety w ciąży dotknięte przemocą lub znajdujące się w innej sytuacji kryzysowej mogą w ramach interwencji kryzysowej znaleźć schronienie i wsparcie w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. W powiecie polickim prowadzone są dwa takie ośrodki wsparcia: Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży w Karwowie oraz Dom dla Samotnych Matek z Dziećmi w Policach (po raz pierwszy umowę pomiędzy Powiatem Polickim a Zachodniopomorskim Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR-MARKOT Dom dla Samotnych Matek z Dziećmi podpisano w 2008 r.) W roku 2007 r. do ośrodka wsparcia w Karwowie skierowano 27 kobiet, w tym 9 matek małoletnich. W roku tym przebywało tam 29 dzieci, w tym 8 dzieci urodziło się podczas pobytu matek w placówce.

Ważną rolę we wspieraniu rodziny w jej środowisku naturalnym pełnią placówki opiekuńczo - wychowawcze wsparcia dziennego. Ustawa wyróżnia dwa typy takich placówek:

- a) opiekuńczą, prowadzoną w formie kół zainteresowań, świetlic, klubów, ognisk wychowawczych, które pomagają dzieciom w pokonywaniu trudności szkolnych i organizowaniu czasu wolnego,
- b) specjalistyczną, w której jest realizowany program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w tym terapia pedagogiczna, psychologiczna, rehabilitacja, resocjalizacja.

3. System opieki nad dzieckiem i rodziną całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców

3.1. Zasady funkcjonowania rodzin zastępczych

W sytuacji, gdy działania wspierające rodzinę w środowisku naturalnym nie przyniosą efektu, dziecku z takiej rodziny należy zapewnić opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej.

Ustawa, poza dotychczas istniejącymi rodzinami zastępczymi spokrewnionymi, niespokrewnionymi oraz niespokrewnionymi, pełniącymi funkcje pogotowia rodzinnego, wprowadza dwie nowe formy rodzin zastępczych:

- a) niespokrewnione z dzieckiem zawodowe rodziny zastępcze - wielodzietne,
- b) niespokrewnione z dzieckiem zawodowe rodziny zastępcze - specjalistyczne.

W rodzinie wielodzietnej umieszcza się w tym samym czasie nie mniej niż troje i nie więcej niż sześćoro dzieci. W przypadku konieczności umieszczenia w rodzinie licznego rodzeństwa, liczba ta może się zwiększyć. Do tej pory trudno było znaleźć rodzinę zastępczą dla licznego rodzeństwa, co powodowało, iż sąd rodzinny, nie chcąc rozdzielać rodzeństwa, wydawał postanowienie o umieszczeniu dzieci w placówce opiekuńczo - wychowawczej.

W rodzinach specjalistycznych opiekę powinny znaleźć dzieci niedostosowane społecznie albo dzieci z różnymi dysfunkcjami, problemami zdrowotnymi wymagającymi szczególnej opieki i pielęgnacji. W rodzinie tej może wychowywać się w tym samym czasie nie więcej niż troje dzieci.

Niespokrewnione z dzieckiem zawodowe rodziny zastępcze, wielodzietne i specjalistyczne, za pełnienie swoich funkcji otrzymują wynagrodzenie, podobnie jak dotychczas pogotowia rodzinne. Ustawodawca uznał, że podobnie jak wychowawca

w placówce opiekuńczo - wychowawczej otrzymuje wynagrodzenie za swoją pracę, również jedna z osób z rodziny zastępczej, zawodowej, może zostać zatrudniona i otrzymywać wynagrodzenie. Z rodziną taką starosta zawiera umowę, do której mają zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące umowy zlecenia. Szczegółowe zasady dotyczące wynagrodzenia zostały określone w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 18 października 2004 r. w sprawie rodzin zastępczych (Dz. U. Nr 233, poz. 2344 z późn. zm.).

Świadczenia dla rodzin zastępczych obliczane są w oparciu o podstawę określoną w art. 78 ust. 2 ustawy. Wysokość podstawy wynosi 1 647 zł. Miesięczna pomoc pieniężna na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej wynosi 40 % podstawy. Świadczenie to jest zwiększane w zależności od wieku dziecka, stanu zdrowia, stopnia niedostosowania społecznego. Rodziny zastępcze niespokrewnione z dzieckiem otrzymują dodatkowo na każde umieszczone w rodzinie dziecko 10 % podstawy.

Wysokość pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej uzależniona jest od wieku dziecka, stanu jego zdrowia i niedostosowania społecznego i wynosi:

1. rodziny spokrewnione z dzieckiem otrzymują:
 - a) 40 % podstawy dla dzieci od 7 do 18 lat: 658,80 zł,
 - b) 60 % podstawy dla dzieci do lat 7, dla dzieci 7 - 18 lat z zasiłkiem pielęgnacyjnym, dla dzieci 7 - 18 lat umieszczonych na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich: 988,20 zł,
 - c) 80 % podstawy dla dzieci do lat 7 z zasiłkiem pielęgnacyjnym, dla dzieci 7 - 18 lat umieszczonych na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i pobierających zasiłek pielęgnacyjny: 1 317,60 zł;
2. rodziny niespokrewnione z dzieckiem otrzymują dodatkowo 10 % podstawy 164,70 zł;
3. niespokrewnione z dzieckiem zawodowe wielodzietne i specjalistyczne rodziny zastępcze obok świadczeń dla dzieci otrzymują wynagrodzenie w wysokości do 160 % podstawy tj. 2635,20 zł, jednak nie mniej niż 95 % podstawy tj. 1564,65 zł;
4. niespokrewnione z dzieckiem zawodowe rodziny zastępcze o charakterze pogotowia rodzinnego obok świadczeń dla dzieci otrzymują wynagrodzenie:
 - a) za sprawowaną opiekę i wychowanie w wysokości 160% podstawy tj. 2 635,20 zł,
 - b) za pozostawanie w gotowości w wysokości 95 % podstawy tj. 1 564,65 zł.

3.2. Zastępcza opieka rodzinna w powiecie polickim w latach 2005 - 2007

Zadanie organizowania opieki w rodzinach zastępczych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach polega na:

- a) przeprowadzaniu wywiadów w środowisku społecznym dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych,
- b) usługach poradnictwa dla rodzin zastępczych i stałej pomocy w procesie wychowawczym,
- c) szkoleniu rodziców zastępczych i kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- d) wypłacaniu pomocy pieniężnej rodzinom zastępczym na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka oraz jednorazowego świadczenia z tytułu przyjęcia dziecka do rodziny zastępczej,
- e) zapewnieniu dziecku opieki zastępczej w razie pilnej konieczności na podstawie umowy cywilnoprawnej.

Z roku na rok zwiększa się liczba rodzin zastępczych, co obrazuje tabela nr 6 oraz tabela nr 7.

Tabela nr 6: Liczba nowo utworzonych rodzin i przyjętych dzieci w latach 2005 - 2007.

LICZBA NOWO UTWORZONYCH RODZIN I PRZYJĘTYCH DZIECI	ROK 2005	ROK 2006	ROK 2007
Liczba nowych rodzin	25	27	29
Liczba przyjętych dzieci	34	45	42

Tabela nr 7: Liczba rodzin zastępczych w powiecie polickim w latach 2005 – 2007.

RODZINY	ROK 2005		ROK 2006		ROK 2007	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Spokrewnione	104	140	118	156	118	173
Niespokrewnione	21	39	27	57	35	69
Pogotowia rodzinne	2	21	2	22	2	27
Razem	127	200	147	235	155	269

Rodziny zastępcze pełniące funkcje pogotowia rodzinnego są alternatywną do instytucjonalnej opieki nad małymi dziećmi formą pomocy. Obecnie w powiecie polickim funkcjonują dwa pogotowia rodzinne. Pierwsze utworzone w grudniu 2003 r., drugie w lipcu 2004 r. Dziecko trafia do pogotowia na czas określony (nie dłużej niż 12 miesięcy, z możliwością przedłużenia pobytu do 15 miesięcy), tzn. do czasu unormowania sytuacji

w rodzinie biologicznej lub, gdy nie ma możliwości powrotu do domu - znalezienia zastępczej formy opieki.

Sytuacja dzieci, które przebywały w pogotowiach rodzinnych w 2007 r. przedstawia się następująco:

Tabela nr 8: Sytuacja dzieci po opuszczeniu pogotowia rodzinnego.

SYTUACJA DZIECI PO OPUSZCZENIU POGOTOWIA RODZINNEGO		
ROK 2007		
Liczba dzieci przebywających w pogotowiu rodzinnym	Z tego dzieci, które wróciły do rodziny naturalnej	Z tego dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych
27	5	8

Zdecydowana większość rodzin zastępczych to rodziny spokrewnione z dzieckiem, jednak widoczny jest rozwój rodzin niespokrewnionych z dzieckiem (w 2005 r. rodziny spokrewnione stanowiły ok. 82 %, w 2006 r. - 80 %, a w 2007 r. - 76 % wszystkich rodzin). Jednocześnie rozwój rodzinnych form opieki zastępczej powoduje wzrost wypłacanych świadczeń rodzinom zastępczym, co obrazuje tabela poniżej.

Tabela nr 9: Kwota wypłacanych świadczeń w rodzinach zastępczych w latach 2005 – 2007.

KWOTA WYPŁACANYCH ŚWIADCZEŃ W RODZINACH ZASTĘPCZYCH						
W LATACH 2005 – 2007						
Rodzaj świadczenia	Rodziny spokrewnione			Rodziny niespokrewnione		
	ROK 2005	ROK 2006	ROK 2007	ROK 2005	ROK 2006	ROK 2007
Pomoc na częściowe pokrycie kosztów utrzymania	1 032 186	1 098 222	1 287 645	363 776	488 761	622 590
Jednorazowa pomoc z tytułu przyjęcia dziecka do rodziny	0	22 150	17 500	1 000	16 300	2 000

Należy cieszyć się, że alternatywna forma opieki do instytucjonalnej znajduje coraz większe znaczenie, gdyż nie ma wątpliwości, że rodzinna opieka jest zdecydowanie lepsza od spełniającej nawet wszelkie standardy opieki w placówkach opiekuńczo - wychowawczych. Jednak nie należy zapominać, iż głównym elementem reformy systemu opieki nad dzieckiem i rodziną jest zapewnienie wsparcia rodzinie w środowisku naturalnym. Skierowanie dziecka do placówki opiekuńczo - wychowawczej, całodobowej powinno

nastąpić po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub umieszczeniu w rodzinie zastępczej.

3.3. Opieka nad dzieckiem w placówkach opiekuńczo - wychowawczych, całodobowych

Po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej, dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej jest kierowane do placówki opiekuńczo - wychowawczej, całodobowej. Art. 80 ustawy określa typy placówek opiekuńczo - wychowawczych, do których mogą być kierowane dzieci pozbawione właściwej opieki rodzicielskiej, wymieniając:

- a) placówki interwencyjne,
- b) placówki rodzinne,
- c) placówki socjalizacyjne.

Z resortu pomocy społecznej zostały wyłączone placówki resocjalizacyjne, które od 1 stycznia 2004 r. wróciły do systemu oświaty.

Placówki interwencyjne zapewniają dzieciom doraźną opiekę na czas trwania sytuacji kryzysowej, do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej bądź domu dziecka. Są zobowiązane do sporządzenia diagnozy psychologiczno-pedagogicznej dziecka i diagnozy sytuacji rodzinnej oraz ustalenia wskazań do dalszej pracy z dzieckiem. Placówki te przyjmują dzieci w sytuacjach wymagających natychmiastowego odseparowania od rodziny, ale pobyt nie powinien być dłuższy niż 3 miesiące.

Placówki rodzinne to tzw. rodzinne domy dziecka. Są to placówki, które tworzą jedną, wielodzietną rodzinę dla dzieci, którym nie znaleziono rodziny zastępczej lub adopcyjnej. W rodzinnych domach dziecka może przebywać od czterech do ośmiu dzieci.

Placówki socjalizacyjne (domy dziecka) zapewniają dzieciom opiekę całodobową. Mają zapewniać zajęcia wychowawcze, korekcyjne, terapeutyczne itp. By rekompensować brak wychowania w rodzinie i przygotowywać do życia społecznego. Duży nacisk położono na pracę z rodziną dziecka oraz podejmowanie działań w celu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub znalezienia rodzinnej formy opieki.

Placówki opiekuńczo - wychowawcze mogą łączyć działania interwencyjne, socjalizacyjne oraz inne działania podejmowane na rzecz pomocy dziecku i rodzinie, przyjmując formę placówki wielofunkcyjnej. Zrywając ze sztywnym podziałem na rodzaje placówek stworzono możliwość powoływania takich instytucji, które będą łączyły z różnym

nasyconiem zadania przypisane poszczególnym typom, zaspakajając lokalne potrzeby. Niewątpliwie, możliwość powołania placówki wielofunkcyjnej jest ważna również w kontekście wymogów, jakie nakładają standardy opieki i wychowania, np. limit wychowanków określony na 30, a wiele placówek nie było w stanie go spełnić do końca 2006 r. (dlatego został wydłużony okres osiągnięcia standardów do 2010 r.). Ustawa oraz rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo - wychowawczych (Dz. U. Nr 201, poz. 1455) określa ramy funkcjonowania placówek, natomiast samorząd, który tworzy system opieki nad dzieckiem i rodziną ma określić rodzaj placówki, najbardziej potrzebny w lokalnym środowisku.

W placówce opiekuńczo - wychowawczej działa stały zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka. Zespół nie ma kompetencji do rozstrzygnięcia w najistotniejszych sprawach dotyczących dziecka, jego kompetencje ograniczają się do oceny aktualnej sytuacji dziecka i jego rodziny, a o losach dziecka decyduje sąd rodzinny. Ma to odzwierciedlenie również w zapisie dotyczącym okresowego powrotu dziecka do rodziny. Na podstawie § 22 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie placówek opiekuńczo - wychowawczych stały zespół może wnioskować o okresowy powrót dziecka do domu, ale sąd musi się do tego wniosku przychylić. Jest to rozwiązanie, które akcentuje po raz kolejny konieczność współpracy placówki z sądem rodzinnym. Przy pozytywnym rozstrzygnięciu dyrektor placówki jest zobowiązany zawrzeć z rodzicami umowę określającą warunki okresowego powrotu dziecka do rodziny, a w szczególności zobowiązanie do realizacji przez dziecko obowiązku szkolnego oraz zobowiązanie dyrektora placówki do współpracy z rodzicami w zakresie wykonywanych przez rodziców funkcji opiekuńczo - wychowawczych.

3.4. Instytucjonalne formy opieki w powiecie polickim

W powiecie polickim istnieją dwie placówki opiekuńczo - wychowawcze, socjalizacyjne: Dom Dziecka w Policach i Dom Dziecka w Tanowie, do których kierowane są dzieci na podstawie postanowień sądu rodzinnego.

Analizując okres ostatnich trzech lat, daje się zauważyć wzrost wydawanych postanowień Sądu Rejonowego w Szczecinie, Wydziału VIII Rodzinnego i Nieletnich w sprawie umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych. I tak w 2005 r. zapewniono opiekę instytucjonalną 19 dzieci w placówkach socjalizacyjnych, w 2006 r. - 21, a w 2007 r. - 30.

Liczbę dzieci skierowanych do odpowiednich placówek opiekuńczo - wychowawczych przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 10: Kierowanie dzieci do placówek opiekuńczo - wychowawczych w latach 2005 - 2007

KIEROWANIE DZIECI DO PLACÓWEK OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH W LATACH 2005-2007			
Typ placówki	Liczba skierowanych dzieci		
	ROK 2005	ROK 2006	ROK 2007
Socjalizacyjna	13	5	10
Interwencyjna	6	15	20
Resocjalizacyjna	0	0	0
Ogółem	19	21	30

Od 1 stycznia 2005 r. w powiecie polickim zostały uruchomione nowe formy pomocy rodzinie i dziecku, znajdującym się w sytuacjach kryzysowych. Na bazie istniejących placówek opiekuńczo - wychowawczych powstały:

- 1) poradnia rodzinna działająca przy Domu Dziecka w Policach;
- 2) grupa interwencyjna działająca przy Domu Dziecka w Tanowie.

Pracownicy poradni podejmują działania mające na celu powrót dzieci umieszczonych w placówkach, do domu rodzinnego. Jednocześnie, wydaje się, iż nowo utworzona grupa interwencyjna oraz istniejące już dwa pogotowia rodzinne są wystarczającymi formami opieki doraźnej dla potrzeb powiatowych. Koniecznym jest, by w powiecie prowadzona była jak najszersza profilaktyka i wczesne dotarcie z pomocą do rodziny mającej trudności w wypełnianiu swoich zadań.

3.5. Usamodzielnianie wychowanków rodzin zastępczych i instytucjonalnych form pomocy

Kolejnym ważnym elementem systemu pomocy dziecku i rodzinie jest usamodzielnienie wychowanków instytucjonalnych oraz rodzinnych form opieki. Usamodzielnienie jest celem każdego pomagania i stanowi najlepsze kryterium oceny skuteczności podejmowanych działań. Usamodzielnienie jest przeciwnością wyuczenia bezradności i dostarczania nowego pokolenia klientów pomocy społecznej. Ustawa oraz rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie

(Dz. U. z 2005 r. Nr 6, poz. 45 z późn. zm.) nie wprowadza rewolucyjnych zmian. Usamodzielnienie należy pojmować jako proces wychowawczy. Pobyt dziecka w placówce lub rodzinie zastępczej powinien wiązać się z nabywaniem przez nie umiejętności samodzielnego życia. Dlatego też jest to mocno podkreślane w programach naprawczych placówek, tworzone są grupy usamodzielnień, samodzielne mieszkania, rotacyjne mieszkania chronione, czy wprowadza się zwykłe czynności, np. zakupy, przygotowywanie posiłków, jakie mogą wykonywać wychowankowie wraz z wychowawcami.

Akty prawne w sprawie usamodzielnienia regulują końcowy okres przebywania wychowanka w rodzinie zastępczej lub placówce. Pomoc młodzieży rozpoczynającej dorosłe życie nie dotyczy tylko placówek działających w systemie pomocy społecznej. Wsparciem, mającym na celu życiowe usamodzielnienie zostają objęte również pełnoletnie osoby opuszczające: dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno - wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii i młodzieżowy ośrodek wychowawczy, jeśli umieszczenie nastąpiło na podstawie postanowienia sądu.

Usamodzielnienie odbywa się na podstawie opracowanego wspólnie z opiekunem usamodzielnienia i przy współpracy powiatowego centrum pomocy rodzinie, indywidualnego programu usamodzielnienia. Uwzględnia się w nim plan działań oraz terminy ich realizacji. Opiekuna usamodzielnienia wskazuje wychowanek, na co najmniej 2 miesiące przed opuszczeniem rodziny zastępczej lub właściwej instytucji i pełni on swoją funkcję do momentu pełnego wykonania programu oraz dokonania końcowej oceny procesu usamodzielnienia.

Zakres przysługującej pomocy, oprócz prowadzonej pracy socjalnej, określa art. 88 ustawy, wymieniając pomoc:

- a) pieniężną na usamodzielnienie,
- b) pieniężną na kontynuowanie nauki,
- c) w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym,
- d) w uzyskaniu zatrudnienia,
- e) na zagospodarowanie - w formie rzeczowej.

Pomocy na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki udziela starosta powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem w rodzinie

zastępczej lub placówce. Natomiast pozostałej pomocy udziela starosta właściwy ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej.

Pomoc pieniężna na usamodzielnienie udzielana jest w wysokości zależnej od czasu pobytu w placówce lub rodzinie zastępczej oraz typu zastępczej formy opieki. Gdy np. wychowanek opuszcza placówkę opiekuńczo - wychowawczą lub dom pomocy społecznej, a przebywał tam:

- a) ponad 3 lata, to należna pomoc wynosi 400 % podstawy, czyli 6 588 zł,
- b) przez okres od 2 do 3 lat, to pomoc wynosi 200 % podstawy, czyli 3 294 zł,
- c) przez okres od 1 roku do 2 lat, to pomoc wynosi 100 % podstawy, czyli 1 647 zł.

Kwota wypłacana na kontynuowanie nauki wynosi 30 % podstawy, tj. 494,10 zł i przysługuje osobie na czas nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez nią 25 lat. Wychowanek jest zobowiązany do przedłożenia na początku każdego semestru zaświadczenia stwierdzającego kontynuowanie nauki. Pomoc ta stanowi dla wychowanków znaczne wsparcie, a dla powiatu jest sprawdzonym narzędziem utrzymania osoby usamodzielnianej w programie oraz stałego z nią kontaktu.¹

Proces usamodzielniania wychowanków jest niewątpliwie jednym z najważniejszych i najtrudniejszych zadań, wykonywanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie. Poprawa działań w tej dziedzinie jest wyzwaniem dla pracowników zajmujących się tą tematyką, ale również dla władz samorządowych. Przygotowanie programu usamodzielnienia zostało wpisane do zadań powiatu, ale nie da się przeprowadzić udanego procesu bez współpracy i zaangażowania poszczególnych szczebli samorządu. To gmina posiada zasoby lokalowe i powinna pomóc w znalezieniu mieszkania, a powiatowy urząd pracy - w znalezieniu zatrudnienia.² W tabeli poniżej ujęto liczbę wychowanków objętych, w latach 2005 - 2007, pomocą w życiowym starcie.

¹opracowanie zespołu pracowników Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie, „Losy usamodzielnianych wychowanków warszawskich placówek”, „Problemy opiekuńczo - wychowawcze”, Nr 6, rok 2004.

² K. Wyrwicka, „Zmiany i nowe rozwiązania w ustawie o pomocy społecznej”, „Problemy opiekuńczo - wychowawcze”, Nr 5, rok 2004.

Tabela nr 11: Liczba wychowanków objętych usamodzielnieniem w latach 2005 - 2007

LICZBA WYCHOWANKÓW OBJĘTYCH USAMODZIELNIENIEM W LATACH 2005-2007									
Forma opieki	Pomoc na usamodzielnienie			Pomoc rzeczowa			Kontynuacja nauki		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Placówka opiekuńczo - - wychowawcza	4	4	8	5	6	3	17	15	14
DPS	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MOW	-	2	1	1	4	1	5	5	3
Zakład poprawczy	-	-	-	-	-	-	2	2	1
SOSW	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Rodzina zastępcza	1	1	3	12	13	14	12	26	26
Razem	5	7	13	18	23	19	36	48	45

4. Uzasadnienie programu

Powiatowy Program Działań na rzecz Dziecka i Rodziny w latach 2008 - 2015, zwany dalej „programem”, skierowany jest do rodzin zamieszkałych na terenie powiatu polickiego, mających trudności w wypełnianiu swoich zadań.

Kryzys w rodzinie jest skutkiem zaburzenia prawidłowych, wzajemnych oddziaływań członków rodziny, wywołanych czynnikami zewnętrznymi, np. brak pracy, środków materialnych lub wewnętrznymi, takimi jak: brak wyuczonych wzorców prawidłowego funkcjonowania, choroba.

W powiecie polickim funkcjonuje wiele instytucji i placówek pomocy społecznej, których działania skierowane są na przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych rodzin i osób będących w kryzysach. Są to m. in.:

- 1) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach, które kieruje dzieci całkowicie lub częściowo pozbawione opieki rodziców do odpowiednich placówek opiekuńczo - - wychowawczych, rodzin zastępczych, prowadzi poradnictwo rodzinne, Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Policach oraz placówkę opiekuńczo - wychowawczą wsparcia dziennego dla dzieci w wieku 3-12 lat;
- 2) placówki opiekuńczo - wychowawcze wsparcia dziennego - ogniska wychowawcze Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Zachodniopomorski Oddział Regionalny z siedzibą w Szczecinie, które obejmują swoim działaniem 175 dzieci zagrożonych demoralizacją,

uzależnieniami, sprawiającym problemy wychowawcze, wspierając rodzinę w sprawowaniu jej podstawowych funkcji;

- 3) 2 placówki opiekuńczo - wychowawcze, socjalizacyjne, tj. Dom Dziecka w Policach i Dom Dziecka w Tanowie, które zapewniają opiekę całodobową 60 wychowankom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców;
- 4) mieszkanie chronione dla usamodzielnianych wychowanków z zastępczych form opieki;
- 5) ośrodki pomocy społecznej obejmujące swoim zasięgiem gminy: Police, Dobra, Kołbaskowo i Nowe Warpno;
- 6) Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- 7) ośrodek wsparcia - Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży w Karwowie;
- 8) Zachodniopomorskie Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR- MARKOT Dom dla Samotnych Matek z Dziećmi w Policach;
- 9) Sąd Rejonowy, Wydział VIII Rodzinny i Nieletnich w Szczecinie;
- 10) Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Policach;
- 11) pedagodzy szkolni.

Wszystkie wymienione podmioty często działają samodzielnie, nie uwzględniając w swoich działaniach wiedzy innych instytucji. Sytuacja taka powoduje, iż nie istnieje spójny system pomocy społecznej. Oddziaływanie na rodzinę w kryzysie nie jest procesem, w którym uczestniczą wszyscy członkowie rodziny, jak również instytucje interweniujące i wspomagające środowisko. Podejmowanie prób skutecznej pomocy w odniesieniu do np. tylko dziecka lub tylko ojca alkoholika, daje tylko połowiczny sukces. I tak np. umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczo - wychowawczej, traktowane często jako zakończenie działania wobec rodziny, może tą rodzinę jeszcze bardziej zdeintegrować, obciążając dziecko poczuciem winy za zaistniałą sytuację i uwalniając pozostałych członków rodziny od obowiązku współuczestniczenia w rozwiązaniu kryzysu. Istnieje zatem potrzeba podejmowania działań integrujących lokalne środowisko, tak by pomoc rodzinie w kryzysie pojmowana była jako proces zespołowy, w którym uczestniczy nie tylko cała rodzina, ale też wiele instytucji wspierających ją.

5. Cele programu

1. Cel strategiczny:

Stworzenie lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, poprzez integrację działań środowiska lokalnego.

2. Cele operacyjne:

- 1) wsparcie rodziny naturalnej w środowisku;
- 2) doskonalenie form opieki zastępczej;
- 3) pomoc w życiowym starcie młodzieży opuszczającej zastępcze formy opieki;
- 4) określenie procedur postępowania wobec rodziny w kryzysie.

6. Realizatorzy programu i zakres ich działań

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach, m. in. w zakresie:

- a) prowadzenia środowiskowych form wspierania rodziny - placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym,
- b) współpracy z organizacjami pozarządowymi niosącymi pomoc rodzinie,
- c) poradnictwa specjalistycznego prowadzonego w ramach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Policach i Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Policach,
- d) szkolenia kandydatów na rodziców zastępczych, organizowania opieki w rodzinach zastępczych i wspierania tych rodzin w wypełnianiu ich funkcji,
- e) prowadzenia mieszkania chronionego, ponadgminnego, dla wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych,
- f) udzielania pomocy finansowej na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie wychowankom opuszczającym placówki i rodziny zastępcze;

2. Ośrodki Pomocy Społecznej w Policach, Nowym Warpnie, Dobrej i Kołbaskowie, m. in. w zakresie:

- a) pracy socjalnej z rodzinami w kryzysie,
- b) świadczenia usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania,
- c) prowadzenia placówek opiekuńczo - wychowawczych wsparcia dziennego,
- d) organizowania mieszkań chronionych,

- e) przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w formie m. in. rzeczowej lub zasiłków;
3. Dom Dziecka w Policach oraz Dom Dziecka w Tanowie, m.in. w zakresie:
- a) zapewnienia opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców,
 - b) pracy z rodziną naturalną dzieci umieszczanych w zastępczych formach opieki, w celu przywrócenia im zdolności wychowawczych,
 - c) przygotowywania młodzieży opuszczającej placówki do życiowego usamodzielnienia,
 - d) przekształcania instytucji opiekuńczych w ośrodki wielofunkcyjne, odpowiadające potrzebom lokalnym,
 - e) współpracy z instytucjami i służbami pomocy rodzinie działających w powiecie polickim;
4. Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Policach, m.in. w zakresie:
- a) udzielania dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno - pedagogicznej,
 - b) wspomagania wychowawczej funkcji rodziny w rodzinach przechodzących kryzysy,
 - c) prowadzenia terapii rodzinnych dla rodzin dysfunkcyjnych,
 - d) przeprowadzania diagnozy psychologiczno - pedagogicznej dzieci umieszczanych w trybach nagłych w placówkach opiekuńczo - wychowawczych;
5. Sąd Rejonowy, Wydział VIII Rodzinny i Nieletnich w Szczecinie, m.in. w zakresie:
- a) rozpatrywania spraw rodzinnych, gdy potrzebna jest ingerencja sądu,
 - b) wydawania postanowień o ograniczeniu władzy rodzicielskiej poprzez ustanowienie nadzoru kuratora,
 - c) wydawania postanowień o ograniczeniu lub pozbawieniu władzy rodzicielskiej poprzez umieszczenie w zastępczych formach opieki,
 - d) wydawania zgody na czasowy pobyt dzieci w rodzinach biologicznych,
 - e) zobowiązania rodziców do uczestniczenia w terapiach;
 - f) rozstrzygania o powrocie dzieci do rodziny naturalnej z różnych form opieki zastępczej;
6. Powiatowy Urząd Pracy w Policach, m.in. w zakresie:
- a) pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego dla rodzin z powiatu polickiego, ich szkoleń oraz przekwalifikowań,
 - b) organizowania spotkań z doradcą zawodowym dla usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych i placówek,

- c) pomocy w znalezieniu zatrudnienia dla usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych i placówek;
- 7. Publiczne i niepubliczne placówki opieki zdrowotnej z terenu poszczególnych gmin Powiatu Polickiego, m. in. w zakresie:
 - a) wczesnej wykrywalności i diagnozy rodzin będących w kryzysie,
 - b) edukacji młodych matek dotyczącej właściwej pielęgnacji dziecka;
- 8. Organizacje pozarządowe, m. in. w zakresie:
 - a) prowadzenia działań w zakresie środowiskowych form wspierania rodziny,
 - b) prowadzenia placówek opiekuńczo - wychowawczych wsparcia dziennego,
 - c) przyczyniania się do podnoszenia świadomości społeczeństwa nt. praw dziecka, roli rodziny itp.

Organy administracji samorządowej mogą zlecać organizacjom pozarządowym realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, udzielając dotacji na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zleconego zadania.

7. Kierunki podejmowanych działań

7.1. Wsparcie rodziny naturalnej w środowisku

Zgodnie z ustawą zadania profilaktyczne na rzecz rodziny, powinny być podejmowane zarówno przez gminę, jak i powiat. Bieżący kierunek polityki społecznej akcentuje, jako działanie priorytetowe, wzmocnienie rodziny w środowisku.

Każda rodzina może potrzebować wsparcia zewnętrznego, szczególnie, gdy coraz częściej narażona jest na stresy i problemy, a najbliższe środowisko (rodzina, sąsiedzi) nie jest w stanie zapewnić jej naturalnego wsparcia. Przyczyn kryzysu w rodzinie może być wiele, najczęściej są to:

- 1) ubóstwo, bezrobocie, złe warunki mieszkaniowe;
- 2) choroby, uzależnienia;
- 3) przemoc fizyczna i psychiczna;
- 4) samotne wychowywanie dziecka;
- 5) słaba więź małżeńska;
- 6) niepełnosprawność jednego z członków rodziny.

Wszystkie instytucje ukierunkowane na pomoc rodzinie będącej w kryzysie muszą dokonać wszelkich możliwych działań w celu zachowania rodziny jako całości. Umieszczenie dziecka w zastępczych formach opieki może nastąpić tylko wtedy, gdy działania podejmowane na rzecz integralności rodziny przez lokalne służby pomocy rodzinie nie przyniosą pożądaných efektów.

Rozwój form opieki zastępczej w powiecie polickim oraz liczba dzieci umieszczanych w domach dziecka wskazuje, iż działania interwencyjne skierowane do rodziny następują zbyt późno lub nie wykorzystuje się wszystkich form pomocy środowiskowej. Jak zauważył Jan Wszolek w artykule „Wspierać czy zastępować rodzinę ?” „ (...) nawet najlepsze zmiany w opiece zastępczej nie zahamują strumienia kierowanych do niej dzieci i wzrostu kosztów opieki publicznej. Nie eliminują bowiem patologii opieki i wychowania w rodzinie.”³. Dlatego konieczny jest zwrot w kierunku opieki domowej i środowiskowej. Nie da się tego dokonać bez bliskiej współpracy wszystkich instytucji działających na rzecz pomocy rodzinom. Konieczne jest stworzenie wspólnej bazy danych rodzin potrzebujących wsparcia ze strony środowiska lokalnego. Instytucje te powinny na bieżąco uzupełniać wiedzę o rodzinie, dostarczając sobie wzajemnie informacji o trudnościach i podjętych działaniach. Zdecydowana większość rodzin mających trudności z wychowywaniem dzieci napotyka również na problemy w wielu innych zakresach. Zagrożenia wychowawcze łączą się często z problemami finansowymi, mieszkaniowymi, bezrobociem, konfliktami w rodzinie, problemami zdrowotnymi, itp. Jedna instytucja wspomagająca rodzinę nie jest w stanie interweniować w wielu zakresach. Jednak jednocząc siły i pomagając rodzinie na wielu polach, zwiększamy szansę na przezwyciężenie kryzysu.

Sposób realizacji działania: „Wsparcie rodziny naturalnej w środowisku”

Rodzina mająca trudności w wypełnianiu swoich funkcji uzyska pomoc w formie:

- 1) poradnictwa rodzinnego;
- 2) terapii rodzinnej;
- 3) zapewnienia dzieciom wsparcia w środowisku.

Będzie to możliwe poprzez podjętą współpracę z wieloma instytucjami, organizacjami pozarządowymi i służbami społecznymi. Ważne jest aby każda instytucja знаła wszystkie

³ J. Wszolek, „Wspierać czy zastępować rodzinę?”, „Problemy opiekuńczo - wychowawcze”, Nr 4, rok 2004.

jednostki nastawione na niesienie pomocy rodzinie w naszym powiecie, aby mogła korzystać z szerokiego wachlarza pomocy przy rozwiązywaniu problemów rodzin w kryzysie.

Działania wspierające powinny być w miarę możliwości udzielane w warunkach domowych lub w warunkach stwarzających poczucie bezpieczeństwa poza terenem domu. Opierać się będą na dobrowolnym uczestnictwie rodziców w podejmowanych działaniach, ale również, dzięki możliwości zawierania kontraktów socjalnych między ośrodkami pomocy społecznej i ich klientami, jako zadań do realizacji. Usługi poradnicze i wspierające mają zapewnić rodzicom właściwe umiejętności i wiedzę na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny. Działania profilaktyczne będą kierowane również do rodzin z małymi dziećmi, tak aby możliwie wcześnie określić potencjalne problemy rozwojowe lub możliwość zaistnienia kryzysu. Praca specjalistów będzie wspierana pracą wolontariuszy, pozyskiwanych do realizacji konkretnych projektów.

Projekty do realizacji w ramach działania: „Wsparcie rodziny naturalnej w środowisku”

1. Stworzenie lokalnego informatora nt. instytucji oraz zakresu oferowanej pomocy dla rodzin potrzebujących wsparcia.

Informator będzie zawierał charakterystykę instytucji ze względu na działania podejmowane na rzecz dziecka i rodziny, by ułatwić rodzinom szukanie pomocy oraz być pomocnym narzędziem pracy dla specjalistów pracy z rodziną.

Zadania do realizacji:

- 1) opracowanie i rozesłanie do instytucji na terenie powiatu polickiego ankiety zbierającej dane o tych podmiotach;
- 2) wydanie informatora o organizacjach i instytucjach działających na rzecz wsparcia rodziny na terenie powiatu polickiego.

2. Zatrudnienie w każdej z gmin pedagoga rodzinnego.

Projekt ten będzie realizowany wspólnie z pielęgniarkami środowiskowymi - położnymi, a jest skierowany do rodziców nowo narodzonych dzieci. Rodziny, które mogą być zagrożone kryzysami zostaną objęte wsparciem pedagoga rodzinnego w warunkach domowych, zapoczątkowanym wspólną wizytą z położną w czasie pierwszych tygodni po porodzie. Pedagog będzie wzmacniał rodziców w budowaniu bezpiecznego, stymulującego i ciepłego środowiska domowego dla dzieci.

Zadania do realizacji:

- 1) nawiązanie współpracy z położnymi w poszczególnych gminach powiatu;
- 2) dokonanie diagnozy potrzeb w poszczególnych gminach, tj. ilości dzieci rodzących się w rodzinach niewydolnych wychowawczo lub narażonych na kryzysy;
- 3) zatrudnienie pedagoga pracującego z rodziną w jej środowisku naturalnym.

3. Wdrożenie programu „Starszy Brat - Starsza Siostra”.

Program ten będzie realizowany przy współpracy ze studentami kierunków pedagogicznych. Koordynatorem programu zostanie pracownik instytucji pomocy rodzinie. Wolontariuszem będzie mogła zostać osoba, która ma skończone 17 lat, właściwą motywację do uczestnictwa w programie oraz wystarczającą wiedzę i umiejętności. Uczestnicy (dzieci) zostaną wytypowani do programu po rozmowie z rodzicami, przy współpracy z pracownikami socjalnymi, kuratorami sądowymi oraz pedagogami szkolnymi. Wolontariusz będzie zobowiązany do udziału w spotkaniach z podopiecznymi raz lub dwa razy w tygodniu oraz spotkaniu z koordynatorem programu raz w miesiącu.

Zadania do realizacji:

- 1) powołanie koordynatora programu;
- 2) przyjęcie do programu wolontariuszy i zapoznanie ich z celem programu;
- 3) ustalenie wymagań dotyczących czasu poświęcanego dzieciom i umiejętności niezbędnych w tym programie: pomocy w nauce oraz różnych form spędzania czasu wolnego;
- 4) wytypowanie uczestników (dzieci) do programu, uwzględniając: wiek, partnerów, płeć i zainteresowania;
- 5) poinformowanie wolontariuszy o specyfice pracy w programie i zawarcie stosownego porozumienia.

4. Stworzenie zintegrowanego systemu poradnictwa rodzinnego oraz terapii rodzinnej.

Jednym z zadań z zakresu pomocy społecznej, realizowanym przez powiat jest prowadzenie specjalistycznego poradnictwa. W celu utworzenia zintegrowanego systemu poradnictwa powołany został Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Policach, działający przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Policach.

Od stycznia 2005 r. przy Domu Dziecka w Policach działa poradnia rodzinna, w której zatrudnieni są psycholog, pedagog i pracownik socjalny. Działania poradni ukierunkowane są na pomoc rodzinie biologicznej dzieci umieszczanych w zastępczych formach opieki oraz dla rodzin zagrożonych podziałem rodziny. Odpowiednich specjalistów do prowadzenia

specjalistycznego poradnictwa i terapii rodzinnej zatrudnia Poradnia Psychologiczno -
- Pedagogiczna w Policach. Ważne jest by instytucje działające na rzecz rodziny znały zakres
i możliwości udzielania pomocy przez każdą z tych jednostek.

Zadania do realizacji:

- 1) rozpowszechnienie wiedzy na temat oferowanych usług w społeczności lokalnej;
- 2) pozyskanie specjalistów pracujących w policji, sądzie, urzędzie pracy do udzielania porad
w Powiatowym Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Policach;
- 3) odpowiednie kierowanie członków rodziny do korzystania z usług lokalnych.

5. Stworzenie listy referencyjnych placówek wsparcia dziennego.

W celu wsparcia funkcji opiekuńczych rodziny dziecko może zostać objęte opieką
i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego:

- 1) opiekuńczej, prowadzonej w formie kół zainteresowań, świetlic, klubów, ognisk
wychowawczych, które pomagają dzieciom w pokonywaniu trudności szkolnych
i organizowaniu czasu wolnego;
- 2) specjalistycznej, w której realizowany jest program psychokorekcyjny lub
psychoprofilaktyczny, w tym terapia pedagogiczna, psychologiczna, rehabilitacyjna
i resocjalizacyjna.

W powiecie polickim istnieje bardzo wiele placówek opiekuńczych oraz świetlic
szkolnych, które nie są zarejestrowane w Zachodniopomorskim Urzędzie Wojewódzkim
w Szczecinie jako placówki wsparcia dziennego. W Policach przy każdej radzie osiedla
istnieją kluby, które pomagają w organizacji czasu wolnego dzieciom i młodzieży. Wiele
z nich korzysta z dofinansowania z Gminnego Funduszu ds. Rozwiązywania Problemów
Alkoholowych. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach nie posiada jednak
dokładnych danych dotyczących funkcjonowania tych placówek, spełniania przez nie
standardów określonych w rozporządzeniu w sprawie placówek opiekuńczo -
- wychowawczych oraz dzieci objętych ich opieką (np. ile z nich pochodzi z rodzin
niewydolnych wychowawczo, objętych nadzorem kuratora sądowego). Dlatego należy
stworzyć bazę danych tych placówek, by efektywniej wykorzystywać ich pracę.

Zadania do realizacji:

- 1) zebranie danych o wszystkich istniejących w powiecie placówkach wsparcia dziennego
i świetlicach szkolnych, z uwzględnieniem specyfiki ich działań, prowadzonych
programów terapeutycznych oraz zatrudnianych specjalistów;

- 2) stworzenie listy placówek referencyjnych, do których mogą być kierowane dzieci przez sąd rodzinny oraz ośrodki pomocy społecznej, z wykorzystaniem narzędzia jakim jest kontrakt socjalny zawierany z rodzicem dziecka;
- 3) rozwój form pracy z rodziną naturalną dziecka, poprzez prowadzenie edukacji rodzinnej czy indywidualnych rozmów.

6. Powoływanie zespołów interdyscyplinarnych - zadaniowych.

Powołanie zespołów interdyscyplinarnych może zwiększyć efektywność podejmowanych działań wobec rodzin, w których zaistniał kryzys (np. bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, zaniedbywanie obowiązków rodzicielskich, demoralizacja nieletnich itp.), a także przyczynić się do zintegrowania działań różnych instytucji lokalnych (lepszemu przepływowi informacji oraz koordynacji działań).

W skład zespołów interdyscyplinarnych mogą wchodzić przedstawiciele instytucji, które zajmują się pomocą rodzinie i mogą mieć wpływ na poprawę jej sytuacji. Skład zespołu uzależniony jest od rodzaju problemu oraz kompetencji i możliwości poszczególnych instytucji. Podczas spotkań zespołu planowane są następujące działania:

- 1) diagnoza problemu i ustalenie strategii pomocowych;
- 2) podział ról i działań;
- 3) ocena i weryfikacja dotychczasowych działań;
- 4) prowadzenie dokumentacji pracy zespołu, w tym protokoły oraz sprawozdania z realizacji podjętych działań, zawierające wnioski.

Z wnioskiem o powołanie zespołu interdyscyplinarnego może wystąpić przedstawiciel każdej instytucji pomocowej z terenu powiatu polickiego. Wniosek powinien być złożony do koordynatora ds. pracy zespołów interdyscyplinarnych, który niezwłocznie zwołuje posiedzenie zespołu. Wnioskodawca proponuje skład zespołu. Koordynator wskazuje osobę odpowiedzialną za prowadzenie dokumentacji w zgłoszonej sprawie. Zadania koordynatora ds. pracy zespołów interdyscyplinarnych:

- 1) powoływanie zespołów interdyscyplinarnych;
- 2) koordynacja pracy powołanego zespołu;
- 3) gromadzenie dokumentacji (wnioski, protokoły, sprawozdania).

7. Stworzenie bazy danych o przedmiotach, które mogą być oddane osobom potrzebującym.

Wiele rodzin z powodu biedy nie jest w stanie zaopatrzyć się w podstawowe sprzęty domowego użytku, w tym meble, sprzęt AGD i RTV, artykuły i zabawki dziecięce itp.

Z drugiej strony są osoby, które mogą oddać nieużywane, w dobrym stanie rzeczy, o których mowa powyżej. Obecnie osoby potrzebujące, podobnie jak osoby chcące oddać sprzęty czy rzeczy zgłaszają się do różnych instytucji. Pomocne byłoby stworzenie jednej bazy danych, administrowanej przez jedną instytucję lub organizację.

Zadania do realizacji:

- 1) wybór organizacji lub instytucji do prowadzenia bazy;
- 2) rozpowszechnienie wśród społeczności lokalnej informacji o bazie (informacja w mediach, placówkach pomocy społecznej, placówkach zdrowotnych i oświatowych);
- 3) stworzenie bazy danych o przedmiotach, które mogą być oddane osobom potrzebującym.

7.2. Doskonalenie form opieki zastępczej nad dziećmi

W przypadku niepowodzenia działań integrujących rodzinę naturalną, dziecko należy czasowo lub trwale odseparować od rodziny. Dzieci umieszczane poza rodziną naturalną powinny trafiać przede wszystkim do rodzinnych form opieki, a jeśli nie ma takiej możliwości, to do placówek opiekuńczo - wychowawczych. Po takiej interwencji należy rodzinę biologiczną objąć pomocą, w wyniku której dziecko może wrócić do tej rodziny. Jeżeli, mimo podejmowanych prób naprawczych, nie można ponownie zintegrować rodziny, należy czynić starania, aby opieka zastępcza długoterminowa dawała jak najlepsze efekty terapeutyczne i wychowawcze dla dzieci, oraz przygotowywała je do samodzielnego życia w przyszłości.

Sposób realizacji działania: „Doskonalenie form opieki zastępczej nad dziećmi”

System opieki nad dzieckiem i rodziną zakłada, że dzieci umieszczane poza rodziną biologiczną powinny trafiać przede wszystkim do rodzin zastępczych. Rodziny te, wypełniając swoją funkcję, często natrafiają na problemy wychowawcze, z którymi nie można zostawiać ich samych. Aby efektywnie wspierać rodzinę zastępczą należy dążyć do uruchamiania form samopomocowych. Koordynatorem takich działań może zostać pracownik socjalny Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Policach, współpracujący ze specjalistami różnych dziedzin, zapraszany do prowadzenia spotkań edukacyjno - warsztatowych, np.:

- 1) z zakresu pedagogiki: metody wychowawcze, sposobów postępowania z dzieckiem w konkretnych, trudnych przypadkach itp.;
- 2) z zakresu psychologii: trudności w kontaktach z dzieckiem, problemy rówieśnicze itp.;
- 3) z zakresu uzależnień: jak chronić dziecko przed uzależnieniem, jak rozpoznać czy dziecko jest uzależnione itp.

Usługi opiekuńcze realizowane przez placówki to czasowe, zespołowe i terapeutyczne oddziaływanie na dziecko i jego rodzinę, którego celem jest likwidacja przyczyn kryzysu. W trakcie tego oddziaływania dziecko objęte jest opieką instytucji, a rodzice działaniami wzmacniająco - integrującymi. Placówka opiekuńczo - wychowawcza realizuje prawa wychowanka do kontaktów z rodziną i powrotu do niej oraz prymat rodziców niepozbawionych władzy rodzicielskiej w wychowywaniu dzieci poprzez:

- 1) poszanowanie więzi emocjonalnych łączących dziecko z rodzicami;
- 2) umożliwienie dzieciom regularnych kontaktów z rodzicami;
- 3) prowadzenie działań na rzecz reintegracji rodziny i powrotu dziecka do niej;
- 4) stałą współpracę z rodziną dziecka;
- 5) motywowanie członków rodziny do podjęcia specjalistycznego leczenia, szczególnie w przypadkach uzależnień;
- 6) wzmacnianie kompetencji rodzicielskich;
- 7) uzgadnianie z rodzicami istotnych decyzji dotyczących dziecka.

Projekty do realizacji w ramach działania: „Doskonalenie form opieki zastępczej nad dziećmi”

1. Powołanie Klubu Rodzin Zastępczych

Dla rodziny zastępczej ważna jest pomoc i wsparcie, nie tylko ze strony rodziny i przyjaciół, ale również właściwych instytucji. Pracownik socjalny Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Policach jest osobą, do której zwracają się z pomocą rodziny zastępcze, jednak nie zawsze jest on w stanie sprostać wszystkim zgłaszanym problemom, wówczas korzysta z pomocy odpowiednich specjalistów - psychologów, terapeutów czy psychiatrów. Wiele z tych rodzin spotyka się z podobnymi problemami, dlatego właściwe jest wspomaganie ich poprzez uruchomienie form samopomocowych, w postaci Klubu Rodzin Zastępczych. Możliwość systematycznych spotkań pozwoli na wymianę doświadczeń i wspólne poszukiwanie rozwiązań w przypadku zaistnienia sytuacji trudnych (problemowych). Klub służyłoby integracji środowiska rodzin zastępczych oraz podnosił

umiejętności w zakresie metod wychowawczych, sposobów postępowania z dzieckiem oraz rozpoznawania różnych problemów dziecka.

Zadania do realizacji:

- 1) wyznaczenie koordynatora odpowiedzialnego za projekt;
- 2) rozesłanie ankiet do rodzin zastępczych dotyczących formy, kształtu i tematyki spotkań klubu;
- 3) pozyskanie specjalistów do prowadzenia szkoleń tematycznych;
- 4) organizowanie imprez okolicznościowych, sprzyjających integracji środowiska.

2. Podnoszenie standardów opieki i wychowania w placówkach opiekuńczo -
- wychowawczych.

W powiecie polickim funkcjonują dwie placówki opiekuńczo - wychowawcze, socjalizacyjne, tj. Dom Dziecka w Policach i Dom Dziecka w Tanowie. Dzięki uregulowaniom, jakie daje ustawa i rozrządzenie w sprawie placówek opiekuńczo -
- wychowawczych, możliwe jest rozszerzanie działalności podstawowej tych placówek poprzez włączanie usług wspierających rodzinę biologiczną oraz odpowiadających na aktualne zapotrzebowanie środowiska lokalnego. W powiecie polickim istniała potrzeba powołania placówki interwencyjnej, która przyjmowałaby w trybie nagłym dzieci starsze (opiekę interwencyjną nad najmłodszymi dziećmi w wieku 0 - 7 lat sprawują dwie rodziny zastępcze, pełniące funkcje pogotowia rodzinnego) oraz potrzeba wspierania rodzin niewydolnych wychowawczo, mających dzieci w zastępczych formach opieki lub zagrożonych takim rozstrzygnięciem kryzysu w rodzinie. Mając na względzie te potrzeby obie placówki, od 1 stycznia 2005 r., poszerzyły swoją działalność, poprzez:

- 1) powołanie grupy interwencyjnej w Domu Dziecka w Tanowie;
- 2) utworzenie poradni rodzinnej w Domu Dziecka w Policach, w której zespół stanowią: pedagog, psycholog i pracownik socjalny.

Zadania do realizacji:

- 1) szkolenia pracowników pedagogicznych na temat nowych metod pracy z dziećmi;
- 2) rozwój zainteresowań dzieci i młodzieży poprzez organizację czasu wolnego;
- 3) utworzenie grup terapeutycznych dla dzieci alkoholików.

7.3. Pomoc w życiowym starcie młodzieży opuszczającej zastępcze formy opieki

Osoby, które osiągnęły pełnoletność w rodzinach zastępczych oraz osoby pełnoletnie opuszczające placówki, zostają objęte pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem przez pracę socjalną oraz udzielana jest im pomoc:

- 1) pieniężna na usamodzielnienie;
- 2) pieniężna na kontynuowanie nauki;
- 3) w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym;
- 4) w uzyskaniu zatrudnienia;
- 5) na zagospodarowanie - w formie rzeczowej.

Jest to ostatni etap procesu usamodzielnienia, gdyż placówka i rodzina zastępcza przez cały okres sprawowania opieki powinna przygotowywać dziecko do samodzielnego życia. W rodzinie zastępczej przebiega to zazwyczaj w sposób bardziej naturalny, natomiast w placówkach, gdzie wiele funkcji usługowych wykonywanych jest przez zatrudnione do tego osoby, wychowankowie stają się często bezradni wobec otaczającego ich świata. Powiat zapewnia środki finansowe na udzielenie pomocy pieniężnej i rzeczowej młodzieży rozpoczynającej dorosłe życie. Jednak otrzymanie tej pomocy nie jest w stanie zagwarantować sukcesu w procesie usamodzielnienia. Najważniejszym wsparciem dla osób opuszczających zastępcze formy opieki jest pomoc w znalezieniu zatrudnienia oraz mieszkania.

Większość z usamodzielnianych wychowanków placówek utrzymuje się z prac dorywczych, a gminy nie zapewniają im odpowiednich warunków mieszkaniowych (żaden usamodzielniany wychowanek w latach 2000 - 2005 nie otrzymał mieszkania z zasobów gminnych). Jedno mieszkanie chronione na terenie powiatu polickiego, prowadzone przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach, nie jest w stanie zaspokoić potrzeb usamodzielnianej młodzieży. Skuteczny system usamodzielnień spowoduje, że młodzież opuszczająca zastępcze formy opieki nie zasili, w przyszłości bliższej lub dalszej, szeregów osób stale korzystających z pomocy społecznej.

Sposób realizacji działania: „Pomoc w życiowym starcie młodzieży opuszczającej zastępcze formy opieki”

Usamodzielnienie jest procesem wychowawczym, który powinien być realizowany przez placówkę w trakcie pobytu dziecka w instytucji. Należy dążyć do wprowadzania form pracy przygotowujących do samodzielnego życia, takich jak sporządzanie posiłków, samodzielne zakupy czy częściowe gospodarowanie własnym budżetem. Należy również czynić starania mające na celu kształtowanie postaw prospołecznych wśród młodzieży. Wychowankowie, którzy uczeni są, że korzystają ze wsparcia państwa, wykazują często postawę roszczeniową. Nastoletni wychowankowie placówek mogą zostać włączeni do systemu wspierania rodziny, jako ci którzy niosą pomoc np. asystenci osób niepełnosprawnych. Wolontariat zostanie wykorzystany jako metoda oddziaływania wychowawczego. Jednocześnie, zostaną w ten sposób odwrócone role społeczne, gdyż to do placówek zwykle przychodzą wolontariusze.

W proces usamodzielnienia zostanie włączony - w sposób szczególny - Powiatowy Urząd Pracy w Policach, poprzez organizowanie szkoleń dla młodzieży z doradztwa zawodowego oraz możliwość wysyłania na staże absolwenckie. Natomiast poszczególne gminy muszą przedsięwziąć kroki w celu zapewnienia warunków mieszkaniowych.

Zadania do realizacji:

- 1) tworzenie warunków jak najbardziej zbliżonych do domowych;
- 2) organizowanie warsztatów szkoleniowych z zachowań prorynkowych;
- 3) uczestnictwo w stażach organizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Policach;
- 4) włączenie młodzieży usamodzielnianej, jako wolontariuszy, do wspierania innych osób potrzebujących pomocy;
- 5) tworzenie mieszkań chronionych w gminach i pomoc w uzyskaniu mieszkań z zasobów gminnych;
- 6) wydanie informatora dotyczącego praw i obowiązków osób usamodzielnionych.

8. Określenie procedur postępowania wobec rodziny w kryzysie

Aby działania programu były skuteczne należy opracować procedury postępowania wobec rodziny w kryzysie, które realizowane byłyby przez wszystkich realizatorów programu. Procedury te zostaną ustalone, przez wszystkie podmioty, w oparciu o przyjęte priorytety.

Aktualnie opracowano cztery poziomy działań ukierunkowanych na rodzinę w kryzysie, w zależności od intensywności podejmowanej interwencji:

- 1) działania wewnątrz rodziny - profilaktyczne, wzmacniające potencjał rodziny, bez burzenia jej jedności, podejmowane w miarę możliwości w jej środowisku naturalnym;
- 2) działania wewnątrz rodziny z jednoczesnym skierowaniem dziecka do placówki wsparcia dziennego;
- 3) rodzinna opieka zastępcza;
- 4) opieka instytucjonalna.

Rodzinom w kryzysie należy zapewnić możliwość korzystania z pomocy od pierwszego poziomu oddziaływania, by nie zdarzały się sytuacje ingerowania w życie rodziny od poziomu czwartego, czyli skierowania dziecka do placówki całodobowej.

Zadania do realizacji:

- 1) wspólne opracowanie, przez wszystkich uczestników programu, stosownych procedur działania (postępowania);
- 2) wdrażanie w życie wypracowanych metod pracy z rodziną.

9. Ewaluacja i monitoring programu

Aby zapewnić prawidłową realizację założeń programu oraz skuteczność działań konieczny będzie stały system kontroli i system obiektywnej oceny. W obu procesach uczestniczyć będą wszyscy realizatorzy programu oraz jego odbiorcy. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach będzie prowadzić bazę danych dotyczącą prowadzonych usług, m. in.:

- 1) historię poszczególnych przypadków działań;
- 2) charakterystykę rodzin;
- 3) ocenę efektywności działań;
- 4) ocenę podejmowanych działań dokonaną przez rodzinę.

Raz w roku wszyscy realizatorzy programu, podczas wspólnego spotkania, omówią sposób realizacji poszczególnych działań, a Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach sporządzi i przedstawi Zarządowi Powiatu w Policach sprawozdanie z wykonywania tych działań.